

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze diplomové práce

Komparace vývoje zadluženosti ČR a EU

Martin ZAVADIL

© 2015 ČZU v Praze

Komparace vývoje zadluženosti ČR a EU

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá problematikou zadluženosti států, resp. zadluženosti České republiky v kontextu ostatních evropských států.

V teoretické části je rozebrána problematika zadluženosti obecně, její druhy, příčiny, rozdělení zadlužených států, způsoby jejího měření, možnosti jejího zmírnění či odstranění.

Praktická část práce je zaměřena na sledování konkrétních parametrů zadluženosti ČR a regionu EU v určitém konkrétním období, identifikace společných či naopak rozdílných rysů vývoje ekonomik v tomto smyslu.

Závěr práce je vyhrazen pro shrnutí, získané poznatky a možnosti řešení problematiky zadluženosti států v našem čase a prostoru.

Klíčová slova: Státní rozpočet, státní deficit, státní dluh, rozpočtové příjmy, rozpočtové výdaje, fiskální opatření, monetární opatření, státní bankrot.

Cíl práce a metodika

Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je analyzovat vývoj zadluženosti v ČR a EU, dále identifikovat hlavní determinanty zadluženosti a vymezit případná opatření k zastavení zadlužování či jeho odstranění. Dílčí cíl práce bude vymezit teoretická východiska problematiky na základě studia odborné literatury a predikce následujícího trendu vývoje zadluženosti.

Metodika

Teoretická část diplomové práce bude založena na nastudování a porovnání informací k problematice státního rozpočtu a zadluženosti státu a dále na syntéze takto nabytých informací.

Praktická část práce se bude zabývat analýzou dat států Evropské unie (celé osmadvacítky, eurozóny či vybraných důležitých zemí včetně ČR, podle konkrétního rozboru) z období roku 2004 až 2014, zahrnující zejména dluhové parametry států, případně makroekonomické ukazatele, jako je inflace, HDP, kurzy měn apod., reprezentující ekonomický vývoj a jejich dalším porovnáním. Data budou čerpána z portálu Eurostatu, OECD, Českého statistického úřadu, ČNB a Ministerstva financí ČR.

Výsledky a diskuse

Souhrnně můžeme konstatovat, že Evropská unie v poslední dekádě, která byla naším sledovaným obdobím, zaznamenala výrazné navýšení zátěže vládních dluhů. V letech 2004 až 2014 se celkový vládní dluh zemí EU 28 zvýšil o cca 5,6 bilionu na celkových více než 12 bilionu euro. V jedenácti nově integrovaných zemích je tento objem dluhu v porovnání

s původními patnácti členy, velice nízký. Vývoj vládního dluhu těchto nových států se vyvíjí trendově velice podobně jako průměr EU, ale konkrétně ČR se pohybuje na čelních pozicích žebříčku dynamiky nárůstu (když pomineme rekordní Irsko) se zeměmi jako Slovensko, Portugalsko, Chorvatsko, když se zde vládní dluh v posledním desetiletí, více než zdvojnásobil.

Co se týče relativního dluhu vůči HDP, situace v EU byla cca první čtyři roky sledovaného období poměrně stabilní, do roku 2007 lze dokonce hovořit o velmi mírném poklesu směřujícím k hodnotě 60 % podílu na HDP, od roku 2007 však nastal zlom vedoucí k růstu a to až nad 80 %. V jednotlivých členských zemích se situace vyvíjela obdobně, kromě rekordně negativního vývoje v zemích jako Řecko a Irsko, většina zemí kopírovala trend EU. Od roku 2011 je patrné mírné odlišení vývoje Německa i ČR, kde dochází ke stabilizaci a velmi mírnému poklesu, souvisejícímu s hospodářským oživením. Německo se na konci sledovaného období, v roce 2014 dopracovalo k hodnotě cca 75 %, v případě ČR, která se stejně jako nově integrované státy, pohybuje v pozitivním offsetu vůči EU, se poměr dluhu vůči HDP zastavil na hodnotě necelých 43 %. Pro ČR však tato relativně slušná hodnota, znamená více než dvojnásobný nárůst za sledované období (v roce 2004 startovala na hodnotě 28,5 %)

Jako shrnutí lze uvést, že vývoj v České republice, co se týče zadlužení, není rozhodně povzbudivý a to nikoliv stále relativně nižší hodnotou poměru vládního dluhu k HDP, ale dynamikou růstu tohoto zadlužení. Problémem jsou stále přítomné schodky veřejného rozpočtu, které jsou příčinou toho, že v dynamice nárůstu absolutního dluhu, patří ČR k zemím s vyššími hodnotami (ihned za enormními rekordmany typu Řecka a Irska).

Absence reálné vůle a snahy o skutečné a usilovné řešení této situace, v posledních letech ještě posílená různými geopolitickými událostmi, které odvádějí pozornost jinam či dočasně zhoršují situaci (jako mezinárodní finanční krize, dluhová krize Řecka, válka v Sýrii i imigrační vlna do Evropy), to vše zhoršuje situaci budoucích vlád a generací obecně, které se navíc budou muset vypořádat s fenoménem stárnoucí populace a s tím souvisejícího rostoucího schodku účtu důchodového pojištění.

Závěr

Závěrem má práce přinést doporučení pro českou politickou reprezentaci i populaci ČR obecně a také prognózu dalšího vývoje ve smyslu zadlužení

Případné nedodržování svých závazků některým státem, či jeho nekorektní nebo neefektivní chování k věřitelům, je postižitelné spíše podmínkami dalších půjček, jaké mu tito, případně ostatní věřitelé v reakci nastaví, či přímo neochotou vůbec dále dlužníka financovat.

Pakliže tedy stát jako ČR není schopen ani v době hospodářského růstu, hospodařit bez deficitu veřejného rozpočtu, a víme-li, že ekonomika funguje v kladných a následně záporných cyklech, bylo by nanejvýš vhodné se připravit na takové záporné cykly, bez ohledu na fakt, že může nastat ještě souběžná negativní událost v podobě konfliktu, krize, epidemie nemoci apod. a také skutečností předem jasných, jako je rostoucí deficit důchodového pojistného účtu vlivem stárnoucí populace.

System zastupitelské demokracie je však v tomto smyslu velice neefektivní, neboť každá vláda, vědomá si své dočasnosti a tím pádem absence zodpovědnosti za budoucnost, je motivována spíše k populistickým krokům, neboť v případě „projídaní“ má jistotu, že je v lepší situaci než ta budoucí, což ale bohužel platí i pro všechny vlády následující. Naopak snaha důsledně řešit problémy je téměř vždy odměněna „smetením“ z politického výsluní, protože takové kroky se nikdy neobjedou bez velmi nepříjemných kroků vůči určitým skupinám obyvatel, přičemž většinou se jedná o ty sociálně slabší, kterých je v zemi s nízkou životní úrovní, jako je ČR, velmi mnoho a disponují tedy značným volebním potenciálem.

Jak tedy z toho ven? Výsledky práce ukazují, že na jedné straně je třeba vzdělávat důsledně budoucí generace k odpovědnosti a finanční gramotnosti. Dále je nutné, aby se politická reprezentace snažila formou vysvětlování v médiích vychovávat i generace dospělé. Je třeba aby právě i tato politická reprezentace byla odpovědná k budoucnosti a v jejím zájmu se snažila dosáhnout široké politické shody a dohody na opravdu zodpovědných, efektivních ale i bolavých krocích, pozitivních pro budoucí generace.

Jedním z cílů této práce byla i jakási prognóza budoucího vývoje ve smyslu udržitelnosti rozpočtových politik v rámci ČR a EU.

Česká republika je zejména ekonomicky velmi navázaná na sousední Německo a politicky na EU. Proto se budoucnost ČR bude odvíjet i v závislosti na tomto evropském hospodářsko-politickém celku. Poslední roky můžeme sledovat příklon EU ve směru paktu s velmi socialistickým vedením, směrem ke kvótám, regulacím, dotacím, přerozdělování a také velmi silnému bujení byrokratických složek, které následně vede k odtržení od reality a neakceschopnosti řešit náhlé události, bezbrannosti k vnějším událostem.

Jasným příkladem a dokladem tohoto tvrzení je současná imigrační vlna, na kterou již minimálně rok, evropské struktury reagují jen verbálně, stále stejnými do kola opakujícími se planými proklamacemi, které nejsou realizovány. Přesto, že některé dílčí státy již započaly s kroky vedoucími k redukci imigrace, na celoevropské a vrcholové státní úrovni se zatím nikdo oficiálně neodvážil přiznat, že imigrace je pro Evropu negativní a přímo destruktivní jev, který je třeba zastavit a to i za použití všech možných legislativních, silových a finančních prostředků.

Je také reálné, že EU bude čelit zhoršeným vztahům s Ruskem a USA, případně Tureckem. Ze všech výše uvedených faktů a jevů se proto lze domnívat, že Evropa nebude schopna své dluhové zatížení zvrátit běžnými prostředky (a to ani na úrovni Německa i přes jeho aktuální rozpočtový přebytek v roce 2015, neboť jeho náklady, ve snaze o sociální, kulturní a ekonomický smír v souvislosti s migrací, budou rostoucí a navíc nepovedou k úplnému návratu k „německým hodnotám“). Tato situace však nakonec bude mít nějaké řešení, v lepším případě jakousi krizovou revoluci na úrovni EU (ke které může přispět i odchod Velké Británie z EU) a obrat k opravdovým, vlastním hodnotám a hospodářským prioritám. V horším případě však může dojít až k občanským, kulturním nepokojům, chaosu, případně přímo válečnému konfliktu, který nakonec ožebračí všechny, tedy věřitele i dlužníky a způsobí nakonec jakýsi očistný restart situace ve smyslu nového budování hodnot.

Nezbývá než doufat, že řešení a změna přijde dříve a v mírnější, demokratické a přijatelnější podobě než v pozdnější a radikálnější formě. Rozhodně však nelze očekávat jakýsi pozitivní ekonomický jev, který by vyřešil naše evropské problémy bezbolestně a bez dopadů více či

méně bolestných pro některé či všechny skupiny obyvatel. Krásné roky „blahobytu“ máme za sebou, aniž bychom si je uvědomili a stihli ocenit.

Seznam použitých zdrojů

1. PEKOVÁ, J. Veřejné finance, úvod do problematiky. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: ASPI a. s. 2008, 580 s.. ISBN 978-80-7357-358-4.
2. SAMUELSON, P. A. a W. D. NORDHAUS. Ekonomie. 18. vydání. Praha: Svoboda, 2007, 775 s.. ISBN 978-80-205-0590-3.
3. BRČÁK, J. a B. SEKERKA. Makroekonomie. 18. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 292 s.. ISBN 978-80-7380-245-5.
4. KOHOUT, P. Finance po krizi-důsledky hospodářské recese a co bude dál. 2. rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3583-2.
5. BRČÁK, J. et al. Česká republika ve světle ekonomických teorií.. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, 206 s.. ISBN 978-80-7380-369-8.
6. DVOŘÁK, P. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize.. Praha: C. H. Beck, 2008, 343 s.. ISBN 978-80-7400-075-1.